

<https://helda.helsinki.fi>

p̃y N a h u m i n p e a e r (4 Q p N a h)

Harviainen, Tapani

Gaudeamus

2017

p̃y Harviainen , T 2017 , N a h u m i n p e a e r (4 Q p N a h) . j u l k a i s u s s a R S o l l a m o
(toim) , Kuolleenmeren kirjakääröt : Kriittinen suomennosvalikoima . Gaudeamus , Helsinki ,
p̃y S i v u t 2 2 8 2 3 3 .

<http://hdl.handle.net/10138/309819>

unspecified

publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

NAHUMIN PEŠER

(4QpNah)

Tapani Harviainen

Nahumin kommentaarin (pešerin) säilyneessä, joskin katkelmallisessa osassa selitetään Vanhan testamentin jakso Nah 1:3–3:12. Tulkintatapa on sama kuin muissakin Qumranista löydettyissä pešereissä: Vanhan testamentin profeetan sanat selitetään Qumranin ryhmäkuntaa ja sen aikalaisia koskeviksi ennustuksiksi. Käsikirjoitus (4Q169) on löydetty luolasta 4, ja se ajoitetaan ensimmäisen vuosisadan jälkipuoliskolle eaa. J. M. Allegro julkaisi tekstin vuonna 1968.

Nahumin pešer liittyy Vanhurskauden opettajan ja Pahan papin aikaa myöhempään kauteen. Qumranin yhteisön vastustajina siinä esiintyvät Efraim ja Manasse, jotka edustavat ilmeisimmin fariseusten ja saddukeusten ryhmäkuntia. Tekstissä mainitaan poikkeuksellisesti oikeilla nimillään Syyrian seleukidihallitsijat Demetrios ja Antiokhos. Näistä jälkimmäinen on Danielin kirjasta ja Makkabilaiskirjoista tunnettu Antiokhos IV Epifanes (hallitsi 175–164 eaa.), Demetrios puolestaan lienee Demetrios III Eukairos (95–88 eaa.).

Pešerissä kuvatut tapahtumat ovat parhaiten sijoitettavissa Aleksanteri Jannaioksen (103–76 eaa.), tämän lesken Salome Aleksandran (76–67 eaa.), Hyrkanos II:n (67 eaa.) ja Aristobulos II:n (67–63 eaa.) aikaan. Aleksanteri Jannaios aiheutti toimillaan sisällissodan, jonka yhteydessä fariseukset pyysivät apua Syyrian hallitsijalta Demetrios III Eukairokselta. Demetrios III hyökkäsi Palestiinaan ja voitti Jannaioksen Sikemin lähistöllä vuonna 89 eaa. käydyssä taistelussa, mutta hän ei onnistunut valloittamaan Jerusalemia. Hellenismin pelko ajoi kapinalliset juutalaiset takaisin Jannaioksen puolelle. Saatuaan jälleen vallan Jerusalemissa Jannaios antoi ristiinnaulita kahdeksansataa fariseusta. Sodan muut tappiot olivat Josefus Flaviuksen mukaan 56 000 kuollutta ja 8 000 maasta karkotettua. Salome Aleksandran aikana fariseukset olivat jälleen hallitsijan suosiossa, mutta hänen kuoltuaan sisällissota puhkesi uudelleen. Sisällissota jatkui Hyrkanos II:n ja Aristobulos II:n kaudella aina siihen saakka, kunnes Pompeius liitti Palestiinan Rooman valtakuntaan vuonna 63 eaa.

Nahumin pešerissä esiintyy useita salanimiä. ”Liukkaiden teiden tavoittelijat” ja ”Efraim” tarkoittavat luultavimmin fariseuksia. ”Raivoisa jalopeura”, (kirjaimellisesti ”vihan nuori leijona”) on puolestaan Aleksanteri Jannaios; samalla nimityksellä viitataan häneen myös *Hoosean pešerissä* (4QpHos 11,2–3). ”Juuda” kuvaa Qumranin ryhmäkuntaa, ”Manasse” on saddukeusten peitenimi, ja ”kittiläiset” ovat roomalaisia.

Vanhan testamentin sitaattit on käsikirjoituksessa erotettu kommentaarista jättämällä ympärille tyhjää tilaa. Tyhjän tilan määrä kuitenkin vaihtelee, ja tästä syystä rikkoutuneiden sitaattien täydentäminen on hankalaa.

Poikkeamat masoreettisesta tekstistä koskevat useimmissa tapauksissa aika-muotojen muutoksia: perfektit on korvattu imperfekteillä, ja näin ajatus on siirtynyt menneisyydestä nykyisyyteen eli kirjoittajien omaan aikaan.

Kirjallisuutta

Allegro, John M. (1968). *Qumran Cave 4, I (4Q158–4Q186)*. Discoveries in the Judaean Desert of Jordan V. Oxford: Clarendon Press.

Horgan, Maurya P. (1979). *Pesharim. Qumran Interpretations of Biblical Books*. The Catholic Biblical Quarterly Monograph Series 8. Washington: The Catholic Biblical Association of America.

4QpNah

Kuka kestää Jumalan vihan hehkua?

1 [Myrskyssä ja rajuilmassa kulkee Hänen tiensä], pilvet ovat [Hänen askeltensa] pö[ly].¹ Tulkittuna tämä tarkoittaa: **2** myr[skyt ja rajuilmat tulevat] Hänen taivaansa vah[vuuk]sista ja Hänen maastaan, jot[ka] Hän on luonut. **3** Hän ärjäi[see] merelle ja kui[vaa sen].² Tulkittuna tämä tar[koittaa: ki[ttiläiset] ovat meri [...]. **4** pannen heille täytäntöön tuomion ja hävittäen heidät [maan] päältä yhdessä heidän [hallitsijoi]densa kanssa, joiden valta päättyy. **5** [Basan ja] Karmel [kuihtuvat], ja Libanonin kukoistus lakastuu.³ [Tulkittuna tämä tarkoittaa: ... **6** tuhou]tuvat monet sen vuoksi⁴ jumalattomuuden huipulla, sillä [... **7** Kar]mel ja sen hallitsijoille. Libanon ja "Libanonin kukoistus" ovat [... **8** heidän kan]nattajansa. He tuhoutuvat valittujen [...] edessä [... **9** kaik]ki maanpiirin asukkaat.⁵ Vuo[ret järkkyvät Hänen edessään ja kukkulat hajoavat.] **10** Hänestä⁶ maa ja [...]n edestä [... **11** ... Kuka voi vastustaa] Hänen vihansa hehkua?⁷ Tulkittuna tämä tar[koittaa: ...]

Raivoisa jalopeura

I,1 [Missä on nyt leijonien luola, nuorten leijonien riistamaa?]⁸ Tulkittuna tämä tarkoittaa [...] vieraiden kansojen jumalattomien asuinpaikka. *Johon tullakseen leijona kulki, leijonanpentu*, **2** [kenenkään pelottelematta].⁹ Tämä tarkoittaa Deme]triosta, Kreikan kuningasta, joka pyrki tulemaan Jerusalemiin liukkaiden teiden tavoittelijoiden¹⁰ neuvon mukaan, **3** [mutta Jumala ei antanut sitä

1. Nah 1:3.

2. Nah 1:4a.

3. Nah 1:4b.

4. Tai: "siellä".

5. Epäselväksi jää, mitä ryhmiä tarkoitaviksi Basan ja Karmel tulkitaan pešerissä. Sanojen "tuhoutuvat sen vuoksi/siellä" sijasta toinen mahdollinen lukutapa on "he hävittävät". Habakukin pešerissä (XII,3–4) Libanon tarkoittaa Qumranin veljestön neuvostoa, mutta tässä Libanon tuhoutuu "(Herran) valittujen edessä" ja näin ollen Libanon on tulkittu jollakin muulla tavalla (kenties liukkaiden teiden tavoittelijoiksi tai papeiksi ja Sadokin pojiksi). Sana "neuvosto" esiintyy pešerissä useita kertoja; eri tekstiyhteyksissä se on jouduttu kääntämään vaihdellen sanoilla "suunnitelma", "neuvosto", "päätös", "neuvoston miehet" on käännetty termillä "kannattajat".

6. On mahdollista, että Nahum-sitaatti poikkeaa MT:stä myös muualla kuin sanan "hänestä" (MT: "hänen kasvojensa edestä") kohdalla.

7. Nah 1:5–6a.

8. Nah 2:12a. Nahumin luku 2 puhuu alkuaan Assyriasta ja sen pääkaupungista Ninivestä, mutta pešer on tullut luvun Israelia ja Jerusalemia tarkoittavaksi.

9. Nah 2:12b. Koska leijona viittaa Demetriukseen, vieraiden kansojen asuinpaikalla tarkoitetaan yllättävästi Jerusalemia. Jakeen Nah 2:12b MT kuuluu "jossa leijona käyskenteli, naarasleijona, leijonanpentu". Naarasleijonan sijasta pešer on ilmeisesti lukenut (samoin kuin Septuaginta, Pešitta ja Vulgata) "tullakseen".

10. Fariseusten peitenimi "liukkaiden (teiden) tavoittelijat" näyttää olevan muodostettu vastakohtaksi Qumranin ryhmän piirissä esiintyneelle "Lain tavoittelijalle", "Lain tutkijalle" (ks. CD VI,7, VII,18; 4QMidrEschat III,11; 4QPatr V). Qumranin miehet pitivät fariseusten laintulkintaa ja poliittista toimintaa harhaan johtavana, "liukkaana" ja "liukastuttavana" (vrt. Ps 73:18).

kaupunkia]¹ Antiokhoksen jälkeen Kreikan kuninkaiden käsiin ennen kittiläisten (valtaan)nousua. Mutta (sitten) se joutuu poljetuksi 4 [...] ² *Leijona raatelee, mitä sen pennut tarvitsevat, ja surmaa naarasleijonilleen saalista.*³ 5 [Tämä tarkoittaa] Raivoisaa jalopeuraa, joka suurmiestensä ja kannattajiensa avulla lyö 6 [...] ⁴

*Se täyttää] pesänsä [riistalla] ja luolansa tuoreella lihalla.*⁵ Tämä tarkoittaa Raivoisaa jalopeuraa, 7 [...] joka kos]taa liukkaiden teiden tavoittelijoille (ja) ripustaa ihmisiä elävinä puuhun, 8 [niin kuin Laki on ollut] Israelissa vanhastaan. Sillä elävältä puuhun ripustetusta 9 [Hän s]anoo: ”*Katso, minä käyn sinun kimppuun[si], sanoo Herra Sebaot.*”⁶ *Minä poltan savuksi sinun joukko]si, ja miekka syö nuoret leijonasi. Minä lope[tan maan päältä raa]telun.*⁷ 10 *Enää ei k[uulla sanansaattajiesi ääntä.]*”⁸ Tulkittuna tämä tarkoittaa: ”joukkosi” ovat hänen sotaväkinsä osastot, jotka [...] ja hänen ”nuoret leijonansa” ovat 11 hänen suurmiehensä [...] ja hänen raatelemansa saalis on se omaisuus, jonka Jerusalemin p[apit ovat koon]neet 12 [ja joka an]netaan Israel [...]

Tuomio liukkaiden teiden tavoittelijoille

[II,1 ...] ja hänen sanansaattajansa ovat hänen lähettiläänsä, joiden ääntä ei enää kuulla⁹ vieraiden kansojen parissa. *Voi verivelkojen kaupunkia, joka on*

1. Täydennys on epävarma täsmällisen sanamuotonsa osalta.
2. Antiokhos on ilmeisimmin Antiokhos IV Epifanes, joka piti Jerusalemiä hallussaan 167–164 eaa. Roomalaiset valloittivat Jerusalemin ja koko Palestiinan vuonna 63 eaa. Valloitus on pešerissä kuitenkin sijoitettu vasta tulevaisuudessa tapahtuvaksi.
3. Nah 2:13a.
4. ”Raivoisa jalopeura” tarkoittaa luultavimmin Aleksanteri Jannaiosta, joka soti koko valtakautensa ajan (103–76 eaa.) sekä ulkoisia että sisäisiä vihollisia vastaan. ”Suurmiehet” saat-taa viitata Aleksanteria kannattaneisiin saddukeuksiin tai hänen hovinsa ja armeijansa johtomiehiin.
5. Nah 2:13b.
6. Jakso on härttänyt runsaasti keskustelua ja erilaisia täydennyskehdotuksia. Historiallisena taustana on 800 fariseuksen ristiinnaulitseminen Jerusalemissa Aleksanteri Jannaioksen käskystä rangaistukseksi kapinasta. Temppelekkäärön perusteella (11QT LXIV,6–13) tiedämme, että Qumranin ryhmäkunta määräsi ”puuhun ripustamisen” rangaistukseksi maanpetoksellisesta toiminnasta. Määräys perustuu jakeiden 5. Moos 21:22–23 tulkintaan, ja tämän kohdan nojalla Temppelekkääro julistaa ”puuhun ripustettujen” olevan Jumalan ja ihmisten kiroamia. Puuhun ripustaminen saattoi tapahtua joko sitomalla tai naulitsemalla; kummassakin tapauksessa seurauksena oli tukehtumiskuolema. Naulitseminen (paaluun tai ristin muotoiselle puulle) näyttää olleen nimenomaan roomalaisten käyttämä teloitustapa. Koska fariseukset pyysivät apua Syyrian Demetriokselta, vieraan vallan edustajalta, heidän rangaistuksensa oli qumranilaisen laintulkinnan mukaan täysin oikeutettu, ja siksi Yadinin ehdottama täydennys ”niin kuin laki on ollut” on varsin todennäköinen ainakin pääsisältönsä puolesta.
7. MT:n suffiksit ”sinun” ovat feminiinisiä ja viittaavat Niniveen. Pešerissä sijalla on maskuliinimuotoja, joiden avulla viittauskohteeksi tulee joko Raivoisa jalopeura (Aleksanteri) tai Demetrios. Sanan ”sinun joukkosi” (samoin Septuaginta) sijalla on MT:ssä ”sinun sotavainuusi” ja ”raatelusta” puuttuu omistusliite ”sinun”. Viimeinen virke voitaisiin kääntää myös kuten KR 1992: ”Minä hävitän maan päältä kaiken, minkä olet ryöstänyt.”
8. Nah 2:14.
9. ”Joiden ääntä ei enää kuulla” tarkoittaa: ”joita ei enää totella”.

täpötäynnä valhetta ja ryöstösaa[lista].¹ **2** Tulkittuna tämä tarkoittaa Efraimin, liukkaiden teiden tavoittelijoiden, kaupunkia² päivien lopulla, heitä, jotka vaelta[vat val]heessa ja vääryydessä. **3** Ei väisty ryöstäminen! Ruoskat läiskyvät, pyörät ryskyvät, hevoset kiitävät, vaunut hyppivät, ratsut karkaavat pystyyn, **4** keihäät välkkyvät ja salamoivat. Kaikkialla kaatuneita, kasoittain kuolleita, loputtomiin ruumiita! Heidän raatoihinsa kompastutaan.³ Tämä tarkoittaa liukkaiden teiden tavoittelijoiden valtaa, **5–6** joiden joukon keskeltä vieraiden kansojen miekka ei väisty. Vankeus ja ryöstö ja kiihko pysyvät heidän keskuudessaan, samoin vihollisen pelon aiheuttama maanpako. Heidän päivinään kaatuu joukoittain syyllisten ruumiita, eikä heidän kaatuneittensa määrällä ole loppua. Syynalaisten suunnitelmiensa vuoksi he kompastuvat oman ruumiinsa lihaan.⁴

7 Kaikki tämä porton hillittömän haureuden tähden, tuon ihanan sulotaren, ovelan velhottaren, joka myi kansakunnat haureudellaan, sukukunnat vel[houk]sillaan.⁵ Tulkittuna tämä tarkoittaa Efraimin harhaan johtajia, jotka väärällä opetuksella ja valheellisella kielellään sekä petollisin huulin johtavat harhaan monia: **9** kuninkaita, ylimyksiä, pappeja ja kansaa sekä mukaan liittyneitä muukalaisia. Kaupungit ja sukukunnat tuhoutuvat heidän neuvonsa vuoksi, ar[vossa]pidetyt ja hallit[sijat] **10** kaatuvat heidän puheittensa [täh]den.

”Katso, minä käyn sinun kimppuusi”, sanoo Herra Se[bao]t, ”ja sinä joudut nostamaan **11** liepee[si] kasvojesi yli ja näyttämään⁶ kansoille häpy[si], valtakunnille sinun häpeäsi.”⁷ Tulkittuna tämä tarkoittaa: [... **12** ...] idän kaupungit,⁸ sillä ”liepeet” ovat [... **III,1** ...] kansat heidän keskuudessaan heidän saastaisia epäjumaliaan. Saastaa minä viskaan päällesi, [hä]päisen sinut ja teen sinut **2** inhotuksi⁹. Kaikki, jotka näkevät sinut, kaikkoavat sinusta kauas.¹⁰ **3** Tulkittuna tämä tarkoittaa liukkaiden teiden tavoittelijoita, joiden pahat teot paljastuvat aikojen lopulla koko Israelille. **4** Monet huomaavat heidän syntinsä ja vihaavat ja inhoavat heitä heidän syynalaisen ylimielisyytensä vuoksi. Kun Juudan kunnia pal[jas]tuu, **5** kaikkoavat Efraimin lapsenmieliset sen seurakunnan

1. Nah 3:1a.

2. Efraim eli fariseusten kaupunki on Jerusalemi.

3. Nah 3:1b–3.

4. Selitys on imperfektimuotojen avulla siirretty vasta tulossa olevan sisällissodan kauhuja kuvaavaksi. Ilmaus ”heidän ruumiinsa lihaan” (kirjaimellisesti ”heidän lihansa ruumiiseen”) esiintyy myös Habakukin pešerissä (IX,2) ja tarkoittaa aineellista ruumista, ”omaa nahkaa”.

5. Nah 3:4.

6. MT kuuluu tässä jakeessa ”minä noston” (eikä ”sinä joudut nostamaan”) ja ”näytän” (eikä ”näyttämään”).

7. Nah 3:5.

8. ”Idän kaupungit” saattaa viitata Aleksanteri Jannaioksen sotaretkiin Jordanin takaisille seuduille (Moab, Gilead, Dekapolis) vuosina 83–80 eaa.

9. Sanan ”inhotuksi” (toinen käännösvaihtoehto ”ruhjotuksi”) kohdalla MT:ssä on ”nähtäväksi” tai ”nähtävyydeksi”; verbi ”kaikkoavat” on MT:ssä yksikkömuodossa.

10. Nah 3:6–7a.

joukosta ja hylkäävät harhauttajansa ja liittyvät Israeliin.¹ *He sanovat: 6 "Ninive on hävitetty, mutta kukapa sitä surkuttelisi. Mistä minäkään löydän sinulle lohduttajia?"*² 7–8 Tämä tarkoitt[taa] liukkaiden teiden tavoittelijoita, joiden neuvosto tuhoutuu ja joiden yhteisö³ hajaantuu, eivätkä he enää johda harhaan seurakuntaa, eivätkä lapsen[mieliset] enää tue heidän neuvojaan.

Tuomio Manasselle

*Oletko sinä muka parempi kuin No-Am[on, joka istui hallitsijana] virttojen [äärellä?]*⁴ 9 Tulkittuna tämä tarkoittaa: "Amon" on Manasse ja "virrat" ovat Manassen päämiehet, joita [...] kunnioittavat [...] 10 *Vedet sitä ympäröivät, ja meri oli sen esivarustus ja vesi sen muurit.*⁵ 11 [Tulkittuna tämä tar]koittaa: ne ovat sen [sotavoi]mien miehet, sen so[lasan]karit. Nubia [ja Egypti] antoivat sille sen [suunnattoman] mahdin. [...] Put ja Libya olivat tukenasi.⁶ IV,1 Tulkittuna tämä tarkoittaa [Juud]an jumalattomia, Pelegin⁷ huonetta, jotka liittyivät Manasseen. *Sekin jou[tuu] pakkosiirtolaisuuteen, [vankeuteen].* 2 *Sen[kin] lapset murskataan kaikkien katujen kulmissa, sen ylhäisistä viskataan arpaa, ja kaikki sen p[ää]mie[het pannaan]* 3 *kahleisiin.*⁸ Tulkittuna tämä tarkoittaa Manassea viimeisenä aikana, sitä, että sen kuninkuus painuu alas Is[raelissa ...]. 4 *Sen naiset, lapset ja pienokaiset kulkevat vankeuteen, sen sankarit ja arvohenkilöt [tuhoutuvat] miekkaan [... Myös sinä olet juopuva]* 5 *ja joudut kadoksiin.*⁹ Tulkittuna tämä tarkoittaa E[fraimin] jumalattomia [...] 6 *joiden malja on tuleva Manassen jälkeen*¹⁰ [...] *Myös sinä olet etsivä]* 7 *turvapaikkaa kaupungissa vihamiehen uhatessa.*¹¹ Tulkittuna tämä tar[koittaa ...] 8 *heidän vihamiehiiän kaupungissa*¹² [...] *Kaikki sinun linnoituksesi]* ovat 9 *kuin viikunapuita, joissa varhaisviikunat kypsyvät ...*¹³

1. Aikojen lopulla Juudan eli Qumranin ryhmäkunnan arvo tulee ilmi, ja siksi fariseusten kannattajat ja heidän eksyttämänsä "Efraimin lapsenmieliset" eli oppimaton kansa (vrt. 1QpHab XII,4) kääntyvät johtajiaan vastaan ja liittyvät "todelliseen" Israeliin.

2. Nah 3:7b.

3. "Yhteisö" tarkoittaa myöhemmässä hepreassa myös synagogaa. On epävarmaa, onko sanaa jo tässä käytetty vastaavassa merkityksessä (vrt. Ilm 2:9 ja 3:9 "Saatanan synagoga" ja Mišnassa mainittu "Suuri synagooga").

4. Nah 3:8.

5. Nah 3:8b.

6. Nah 3:9.

7. Pelegin eli hajaannuksen huone (vrt. CD XX,22) lienee pilkkanimi muuten tuntemattomalle, alkuaan qumranilaiselle luopioryhmälle. Toisen selityksen mukaan se viittaa hasmonilaisuvun sisäiseen hajaannukseen Hyrkanos II:n ja Aristobulos II:n välisen riidan seurauksena.

8. Nah 3:10.

9. Nah 3:11a.

10. Saddukeusten tuhon jälkeen on odotettavissa myös fariseusten häviö.

11. Nah 3:11b.

12. MT:iin verrattuna sana "kaupungissa" on lisäys. Sillä on vastineensa myös selityksessä, mutta ilmeisesti siihen liittyvä ajatus jää tekstin rikkinäisyyden vuoksi hämäräksi.

13. Nah 3:12. Nahumin pešer katkeaa kesken tekstin. On epävarmaa, käsittikö se alkuaan koko Nahumin kirjan.